

Т. Семенова, П. Пронюшева
Е. Карамзина, С. Атласова
В. Петрова, Г. Неуструева
И. Кардашевская, М. Попова
Х. Адамова, Ф. Гоголева
Н. Матвеева ио. д. а.

Улуу Кыайыы 50 сылын көрсө

Н ИКОЛАЙ кыра эрдэ-
биттен, сии эмиз
атын саха өбөлгөрүн кур-
дук, ас-туор олох, тини-
мэт-түгүмүт дин тутун
билэ улааппыта. Кипи
торообут-үсөсүбүт Мэл-
дэхентигэр төрдүс кы-
лааны бүтүрүр диври
бир саастылаахтары-
нын ооньон көрүлээн,
ардыгар улахан дыону
кытта кучааха тулаа-
тан, сохсодон, куч оло-
тутар тиргэлээн илэ-
дыага суох, күн ааһаран
билбэт да кэрнэтэ сыл-
дыбыта. Ол киниттэн
үөрэнэр усулуобуйата та-
омылбаакка 5-с кылааска
Мэнэ-Хагалас улуунун
Бүтөйдөөр, 6-с кылаас-
ка Чурапчы селиэнчэтин
колхозтаах ычат
оскуолатыгар, оттон кө-
гүс сылыгар Диринкэ 7-с
кылаас аһыллан онно үө-
рөмүтө. Үөрөххө ба-
лаах уол кылааны сыл-
ахсын тахсан испитэ. Ол
киниттэн Чурапчытаагы
педагогическай училище-
га киирбитэ. Ол эрэри
Николай аан бастаан би-
лигэ-көрүүтө, тардысты-
быт 1-кылааска IV-кү
бүтүрүр диври үөрөмүт
Куналуун оскуолатын ор-
дорор, санаата наар суур-
бут-көппүт, ардыгар «мо-
лоорутуһан» да турбут
торообут төрт түөлбөтү-
гөр тардыстара.

Педучилищени бүтүрөн
1939—1941-сс. үөрөмүт
Диринни — оскуолатыгар
учууталлаабыта. Оттон
1942 «Ыйаахха Хайах-
сыкка 5-с кылаас аһыл-
лан, кинини онно үлэ-
аһабыттар. Ити сыл са-
га үлэлээн истэринэ, ба-
лабаң ыйын 4 күнүгөр,
Аба дойдуну көмүскүүр
уодаһынаах сэрингэ
ыгыраллар. Сии күнтөн
Н. Г. Родионов айз-дэм-
нөх олохтон арахан, бо-
ростуой салаат түбүгүн
көрсөр, айап дин ыра-
пты, амырынын нуучча,
саха, бийин илэ-дэм-
нэ дойдубут атын да бы-
рааттын норуоттарын
нургуун уолаттарынын
биргэ арысар. Нуучча-
ды билэр, наадатын кө-
гүл быһаарсар буолан,
кырдыһыттан ыраппатах,
талгөһөлөртөн тайбөтөх,

окустан, аттан уратыны
билбөтөх атын бир дей-
дулаахтарылааһар кини-
хэ чэпчэнтэ.

Бастаан Мэлдэ ба-
йаннай лаадыр ыгар
смайердары бөлөмнүр
курса үөрөтэллэр. Оттон
сыһа араартаталаан
атын-атын сирдөргө утаар-
тыаллар. Николай Родио-
нов Усолдөбө тиниэр,
Манна кинилэри арыах
кэмнэ землянка тутуу-
гар үлэлэтэллэр, байыан-
най объектары манатал-
лар. Оттон 1943 сыл тох-
суньуттар арбаа фрон-
та утаараллар. Кини
183-с стрелковой дивизия
үбүс ротатын иһинэ отде-
лениетыгар түбөһэр. Со-
тору Ильмен күөлү туо-
раан нуучча кырдыаас
куоратын Старай Русса-

тар, кыһыл армеецтары
өндөппөккө пулемет, ав-
томат ардаһынан саба ти-
бирдэллэр. Олох ыллэх
хонууга турбутунан хаста
даһаны атаакада туруна
сатаатылар, сүтүк улахан
буолла. Харагарыта Ни-
колай Григорьевичтаах
отделениеларыгар үһүө-
лөх эрэ хаалгытара. Ко-
мандирдара Темкин, связ-
ной Олейник уонна рядо-
вой Родионов, Ити курдук
бастагы күүнүрүтэр олох
табыллыбатылар.

Нөгүс күнүгөр эрээт-
терин толоруһан эмиз ни-
мэн кийриһи сагалыыл-
лар. Манна бийти артил-
лериябыт, авиациябыт но-
мөлөһөллөр. Немецтар да
буоллаллар, хордойбут ор-
дууларга огдолуйуохча бы-
һылатыйар. Ошон туһанан

Николай Григорьевич Родионов

Күүс күүһү баһыйарын билбитэ

бай Родионов кинитигэр
уонна өттүгөр улаханнан
бааһылар, кинини туту-
санбака илдьэллэр. Он-
тон бастагы көмөү онго-
роот Горькай куоракка
госпиталяга ытыталлар.
Бааһырыта улахан буо-
лан, манна уһуннук эмтэ-
нэр, салгы сулууспа-
лыр ыһаага суох буолан,
бастагы группалаах инбэ-
ллит оноролдор уонна
дойдуттар ытыталлар.

Кини кэлэрт да идэт-
нэн Хайахсыкка, Мэлдэх-
сыга, кэтин Анаабыр,
Эдигөөн улуустарыгар
пенсияга тахсыар диври
учууталлаабыта. Билигин
күргэниһин Варвара Оси-
повнаһын иккиһи бо-
чуоттаах сыһыалаһа
олоролдор, түөрт ололох-
тор, 17 сиһинээхтэр, икки
хос сиһинээхтэр.

Николай Григорьевич
Родионов Албан аат III
степеннэх, Аба дойду сө-
ринтин II степеннэх ор-
деныгарынан, «Германия-
ны кыайыи иһин» меда-
лынан наһараадалаһыта.

Гаврил КУЗЬМИН,
педагогическай
үлэ ветерана.

Мунан сытар харчылар

Президент «Ылаа со бири-
дэһэ студент, иккиһи
кылаанай өйөөһүн туһунан»
1994 сыл кулун тутар 6
күнүгөр Бйааһынан оло-
лоһотунан үлэ төлөбүрүн
нөһиндэ тиниһинэн оло-
лоһотунан үлэ төлөбүрүн
саамай алын кээмэйин 10
оохотоммут кээмэйиттэн
эбэтэр 70 төгүл ылбыт са-
кыра буоллаһына. 8.3. ыа-
ба биризмэлээх посо-
бияны ылаахтаах. 70 тө-
гүлээх (мөлүһөһүнээх) по-
собие төрөппүттэр иккиһи
студент эбэтэр биридэһэ
студент, иккиһи байнан,
най сулууспалаах эбэтэр
тан төлөнөр.

Ого төрөтөбүтүз бэрилээр пособие кээмэйэ
(I—күһа-дыһа, 1994 с., II—үлэ төлөбүрүн саамай
алын кээмэйэ, III—үлэ төлөбүрүн саамай алын кээ-
мэйин 70 төгүл ылбыт сага пособие суумата, IV—
социальной страховка фондуттан үбүлэнэр, V—рес-
публиканскай бюджеттан үбүлэнэр):

1. I	7740	541500	131580	410220
2. VII	14620	1023400	248540	774860
3. VIII	20468	1432760	347956	1081804

Дьэ кэргэн холбуу ылыт-
лыбыт дохуотун ааһыга
пенсия бары көрүһнэрэ,
тэрилтэлэр бухгалтердара
оҕолоохторго Президент
правительство кулун тутар
24 күнүгөр бигэргэһит
методикатын туттуохтаах
хаһаайыстыба (сүөһүс,
тар, Дьэ кэргэн дохуоту-
гар хамнас, оҕо пособиета,
рыта киирэллэр.

**Тэрилтэ бухгалтердарын болҕомтолоругар нөһиндэ
тиниһинэн олоһотунан олохтоһотунан кээмэйдэрэ** (I—кварти-
II—үлэһит киниһэ, III—пенсонерга, IV—6-гар
дизри саастаах оҕо, V—2—15 саастаах оҕо, VI
—1 киниһэ ортотунан):

I	92423	51886	216304	265292	244578
II	137895	71977	91455	119655	119922
III	159933	84064	117621	145724	141521

Абыс ыйга улууска 311 бу
үлэһит бэйэтигар ыла-
оҕо төрөбүтэ. Пособиены
нэһиндэ харчы кэлбитэ
сүрдээх нудурхайдык биз-
быданнаата. Ол тынан ба-
ран тэрилталар бухгалтер-
дара, пенсионнай сулууска
да ууһугурдуута суох үп
управленияга үлэ төлөбү-
рун саамай алын кээмэйин
бухгалтерияларга төлүү-
70 бүтүрү (мөлүһөһүнээх)
лар.

От ыйын 14 күнүгөр
пүһэһи туругуһан бири да
«Оҕолордоох дьэ кэргэн
ыалга ылан биэрбэтилар,
Онон дьэ кэргэн отдела
күүһүрдүү туһунан» Пре-
зидент Бйааһа тахсыбета
ыалга бэйэтэ тирдэригэр
Онно кыаммат дьэ кэр-
үп отделын сөбүлөһүн ыл-
гэттэр үһүттан уон алты-
Мантаан иһинэ оҕолом-
гар диври саастаах оҕо-
муннары бу отдела түһэ-
риэхтээхтэр. Ирдэнэллэр:
сация көрүлүнэ. Бу—
сайабылыһаһа, дьэ кэр-
гэн туһунан ысыраапка
(оҕлоро төрөбүт күнү-
рин-ыйдарын, кэтэх хаһа-
а компенсация суумата 3—6
ыһытыбаларын ыйан ту-
ран). оҕо төрөбүтүн туһу-
нан сибидиэтэлиһтиба куоп-
пуйата, дьэ кэргэн 3 ый-
даах дохуотун туһунан
компенсацияны ылар. Ком-
ысыраапка (оҕо төрөбүт
пенсияны пенсионнай
фонд үбүлүүр, кварти-
нан төрөппүт үлэһит
тэрилтэтигэр бухгалтерията
киниттэн үлэти суохтарын
туоһулуур ысыраапка
эбэтэр, онно учуонна тур-
батах буоллахтарына, үлэ
кинискэтигэр үлэһит уу-
райыттарын туһунан су-
руйуу куоһуйатын кил-
лэрэллэр. Тэрилтэҕэ үлэ-
лэбөт төрөппүттэр өссө
нолуон инспекциятытан
предпринимательство н а н
дыарыктамматтарын туһу-
нан ысыраапка адалаллар.
Ылаһы улуустарытыгар,
холобур, Мэнэ-Хага-
ласка, дьэ кэргэн отдела

(Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

Редакция почтатыттан

САҢА «КЫЫМЫ» ААБЫАБЫН

Журналист Федора
Егорова саҥа «Кыым» ха-
һыаты сабарга санааһы-
тын өйүүбүн «Кыым» ре-
дакцияһылаһыт, 1995
сылтан сурутуу барылаа.
Кини саханы саха дэл-
пит хаһыат этэ тылбыт-
тын сайыннарбыта, элбөх
көлүүнэ дьон аахпыта.
Ким «Кыым» сөбүлээн
аахпатай? Угустар эл-
бэх ыстатыйаларытын,
очеркаларытын, репор-
тажтарытын баччоттөһүн
буолуохтаахыт. Билигин
даһаны иһиннэ тапта-
быт умулаа иһик. Төһө?
Мэлдэн күүтүүлээх ыл-

дыт этэ, көрөн-сырдыгы
кэрэһиннэрэ, солуну көп-
сирэ. Ол иһин «Кыым»
саныттарыгар сахалык
санаалаах бары кэрнэтэ
хомойбута. Ол иһин ки-
инин хаттаан тилиһиһэр-
э үгүс дьон санааларын
аһаастык эплиттэрэ, от-
тон сорохтор истэригэр
бүөрүмү санын сыл-
дыаллар.

Бастаан утаа үгүс
улуустартан сахаларга са-
халык тылынан маннай
тахсыбыт хаһыаты сап-
таттарыгар, үлэтин тох-
тоһотторугар көрдөһүү
суруктар кииртээбиттэ-

ра, хаһыаттарга даһаны
суруйтааһыттар. Ол
эрээри аһааччылар ити
бабалара үрдүнү тууар
тэрилтэлэрини өйөбүлү
ылбатака. Оттон урунку
«Кыым» хаһыат үлэһит-
тэр даһаны, республика
үгүс сахалык тылааһа
даһаны улаханнан хомой-
буттара. Ол сөл даһаны.
Билигин баар кырдыаас
көлүүнэ дьон олох адэ-
саастарыттан доһордоһон
үмүкүт сүбөһиттэрэ, сыр-
дыкка-кэрэһэ уһуйааччы-
лара, үлэ-хамнаста кө-
түлээччилэрэ буоллара
эбэт. Билигин кинилэр

таһылар хаһыаттара и-
ккиттэн тиллэрин уруй-
дуу-айхаллыы көрсөллөр.
Саҥа «Кыым» урунку
мурдук буолбатах. Кини
тыа сирин олохтоохтору-
гар анаар. Онон сага
тахсар «Кыым» бары тэ-
рилтэлэр, биридэһэлэи
аһааччылар өйөөхтөрө,
көмөлөһөөхтөрө дьэ эрэл-
бит улахан. Республикада
өссө бири сахалык санаалаах
хаһыат тахсар буолбута
ордук үөрүүлээх.

Чайыһа эрэ, саҥа
«Кыым» күргүөмнээ-
тин сурутуоһун. Саҥабы-
тын толору этэр, суруйар
хаһыалпы тиниһи быс-
пакка баччэттэнэригэр
өйөбүл, тирэх буолуоһун.
Василий АЛЕКСЕЕВ.

Саха Республикатын оскуолатын үтүөлээх учуутала, улуус бочуоттаах гражданина Яков Гаврильевич Павлов 80 сааһын туолуутугар

САХА Республикатын оскуолатын үтүөлээх учуутала, улуус бочуоттаах гражданина Яков Гаврильевич 80 сааһын туолла. Нуучча улуу суруйааччыта Н. А. Некрасов тылынан этэххэ, бу — «ойдөөбү, үтүөнү, үйэлээби тэнитэн» ааспыт сымдар.

Оттон ол олох судургута суохтук сааламмыта. Алаарга элбэх оҕолоох дьадаҥы малга төрөөн, кыһалдаттан малга интиллибитэ, онон оскуола боруотун уон бисе сааһыгар тийэни атыллаабыта. Кыһалданы өйдөөһүн, олох, үлэ-мындырын билэ-көрө, баһылы сатааһын, үчүгэйгэ дьулуһуу киин сүрөбөр, буна, оччолорго сине-мутук тартаба.

Түөрт кылааһын, онтон Дьомуускайга тыа хаһаайыстыбатын рабфатын ситиһилээхтик бүтөрөн баран, Ленинградта үрдүк үөрэххэ бэлэмниир күрөккэ үөрөнөн иһэн, мадьян төһүбүтэ, Оччолорго учуутал тийбэт буолан, рабфака үчүгэйдик үөрэммит Яков үөрэх наһомата 1938 сыллаахха Верхоянскый оройуонугар 1 Энэ ситэтэ суох орто оскуолатыгар физика, математика учууталынан ыыппыта. Бу оройуонга тобус сыл үлэлээбиттэн үс сылыгар директордаабыта.

Сэрин сылларыгар оскуолаҕа үлэтин кэминтэн төрөбө суох улахан дьону күнүгэ 4-түү чаас үөрэтэрэ. Дьомго-сэргэ фронт уонна тыл солуннарын тирдээччи, фронтка көмөҕө үбү, итин таһаһын хомуйууну тэрийсээччи киин этэ. Төрөппүттөр ортолоругар ыраас, чабдан олох иһин туруулаһан үлэлээһинэ эмиз үгүс бириэмэни ылаа. Аны күн-һэттэн-күнүгэ кулууп сценатыгар артистыра. Бары үлэҕэ кыһамныта, дьулура махталлаах дьом-сэргэ өйүгэр-саһаатыгар баччааһына дьэри нэҕэ сылдьар. Икки сыллаабыта онно оскуола юбилейыгар баран оһуобай чинэс-бочуокка сылдьан кэлбитэ. Верхоянскыйга үлэһипр сылларыгар оройуон нуруутун үөрэтиринитин уларынган аатын ылбыта, сэрин сылларыгар илбэһинээх үлэтин иһин мэтээлинэн наараадалаһыта.

1948 сылтан дойдутугар кэлэн Алаар, Соловьев, Мугудай оскуолаларыгар, пенсияга тахсарыттан республика үөрэтин министрствотын общественной методиканын үлэлээбитэ. Ол үлэтэ Ула Кыһыл Знамята уордаһынан, «Үлэҕэ илбэһин иһин», «Үлэҕэ туйгунун иһин», хас да үбүлүүдөр мэтээллэринэн бэлэтэммитэ, киинэхэ Саха Республикатын оскуолатын үтүөлээх учуутала, улуус бочуоттаах гражданина ааттар илбэһинтэрэ. Оччо үлүгүрдээх тугу онорбутай дьаххит.

Олох, үлэ муударайын билэ-көрө, баһылы сатааһын киин сүрөбөр оҕо сааһыттан сине-мутук тарыта дьэбиһит. Яков Гаврильевич ааттаах асчыт, инстаньяа, сабыман өрөөччү, оҕуруотчут, сибэки үүнэрэччи, сир астарын, амтаах оттору хомуйааччы, тыага, күөлгө сырыттаһына булчут мондоһойдоһо, ходоһага үктэһэһинэ отчут чулуута, сценаҕа таһыстаһына биллинини ылбыт артыст. Билбөтө, сатаабаты дьон суохха дылы. Ол дьовурдарын үөрэнэччилэригэр, дьомго-сэргэ нигэрэр үлэтин түмүктэриттэн биһир-биир ылан көрүбүт.

Өйдөөбү, үтүөнү үйэлээби тэнитэ

Алаарга өссө 1948 сылтан пришкольной. Мугудай оскуолатыгар опынай участкалары тэрийбиттэр төһөлөөх ыччат оҕуруот аһын эгэлэттин, арбуһугар, дынытыгар, сибэккитигэр тийэ, теплицка, парникка, аһаҕас сиргэ үүнэрэн инсталляцигэр үөрэммитин ким ситэн аарыа буоллаҕай. Онуоха хас биһир оҕо тугу сатыырга үөрэммитин, тугу соруудаһы ылан хайдах толорбутун дьэнииккэ бэлэттэн кичэллээхтик дьарыктыра. Ол сылдьан оҕолор эт-хаан, өй-санаа өртүнөн сайдыыларын кэтээн көрөрө, иннээс, ыарыһах оҕолору бэйэтэ көрөн эмтэтэрэ. Оннооһор оҕо сөптөөхтүн улаатарыгар наадалаах эми, витаминн бэйэтэ булан эмтиирэ, үүнэрбит помидоруна, оҕуруутунан күндүлүүрө. Кэлин, 73-гэр сылдьан, «Мугудай» совхоз түөрт отделениетыгар: Чыаппараҕа 1000 кв. м, Толоонго 300 кв. м, Маралаайыга 1000 кв. м, Төлөйгө 300 кв. м теплицалары туттартаан, утуһарынааһырын да умнан, күннэри-түүннэри хоно сылдьан манаан, көрөн-истэн оҕуруот аһа бөдөнү үүнэрбиттээх, дьом-сэргэни үөрэллээх Мугудайга ыаллар киниттэн сибэһини үүнэрэргэ, тэллэһи, амтаах оттору хомуйарга, хаһаанарга сүбэ-ама ылбытара биһир туспа кэлсээн.

Яков Гаврильевич, тугу ханымк иннээс, саһа суолу-виһи көрдөөн айымнылаахтык үлэллэр учуутал. Аналитико-синтетическэй ныманы туттан оҕону түргэнник ааһарга-суруйарга үөрэтини биһир бастакынан баһылаабыта, үгүс оскуолаларга сылдьан бу ныманы өрчүмнээхтик пропагандалаабыта. М. Е. Охлопкова уонна Д. К. Сивцев букаардарын

ситиһилээхтик баруобалаабыта, ол туһунан тыл этэн, даһылант, реценсия суруйан ордуу табылсаттаабын даһаастаабыт — киин. Оҕону маһнайгы кылааска киирэрэ бэлэмнээһингэ киин курдук төрөппүттэри кытта ыкса сибээстээхтик үлэлээбит учуутал, буна, аһыһах буолуо. Оҕону сир-майгы тыһыныгар иһити, илбэһтээх аһыһа аһаты, до-руобулатын харыстааһын, үлэ-үөрэх режимигэр сыһырын, о. д. а. темаларга 50-ча араас бэһиһэлэри, лекциялары суруйбута. Кыра саастаахтары оскуолаҕа бэлэмнээһингэ методическай пособиени онорбутун бэһиһтэтэн таһаарарга этин киирэн турардаах. Итин тэнэ алта саастаах оҕолор I кылааска үөрөнөр буһардарын барытын онорбута.

Киин улуус учууталларыгар эрэ буолбаһа, Сунтаар Элгээтингэр, Булууччэтингэ, Намга, Майага, Аһыһа, Дьомуускайга тийэ сылдыһалаан элбэх методическай көмөнү онорбута, лекциялары ааһыта, бэйэтин пособиени хайдах туһанарга үөрэллэ-тэ, Яков Гаврильевич айымнылаах педагогическай үлэтэ кэһэтин биллэр. Ол туһунан «Учительская газетага», «Начальная школа» сурунаалга тийэ суруллан турар.

Ол эрэри, бэйэтэ этэринэн, саамай таптыыр идэтэ — артистаһын. «Кулууп, театр үлэтигэр кытан, оҕону үөрэтингэ онорбуһунааһар, арааһа, ордун туһаны онордоһун буолуо» дьэччи. Үлэлээбит оскуолатыгар драмкружонтары, кукольнай, теневой театрдары тэрийтэлээн үлэлэтэрэ, олору дегсаттарга тэрийини көрүлээбитэ. Чурапчыга П. М. Решетников аатынан народнай театры тэрийсэн, элбэх боччумнаах образтары айан народнай театр артиһын аатын ылбыта. Бүтүн Союзтааһы көрүү лауреатынан да буолбуттаах.

Яков Гаврильевич аныгы олоһу чэпчээтиги ылан, тэһэ хардыһалаан иһэр. Дьэтигэр теплица онгостон, дьомго-сэргэ оҕуруотун аһын аһыһылар. Ыһахтарга ас астаан аһыһа-тутууга тардан кэһиһэр. Лицензиялаах аһыһыт буолан, биһир сиргэ таба олорбот. Оттон оскуолаҕа бара турар реформаны «сааһын тухары баһарыт баһам» дьэни биһирин.

Бу көрө киһи бисе оҕолоох дьоллоох ыл аһата, 15 сиэн эһэтэ, хос эһэ. Улахан кыһа Светлана, уола Спиридон — учуутал үөрэхтээхтэр, Людмила, Любовь — орто үөрэхтээх медиктэр, интллит ыра уола эмиз оҕолоох-уруулаах киһи.

Баһата, эдэр дьон, учууталлар Яков Гаврильевичи холобур онгостуохтара элбэх.

Евгения СЛЕНЦОВА.

СР Конституционной Суутугар

Государственной Муннах (Ил Түмэн) аллараа палататын депутата Валерий Вожененко көрдөһүүтүнэн Конституционной суут «Биһирдигэ дьому полуктааһын сорох бөлүрүстөрүн сүрүннээһин туһунан» Саха Республикатын Президени 1994 сыл кулун тутар 14 күнү-лээһи 743 №-дээх Ыһааҕа Конституцияга сөп түбөһэрин-түбөлөһүн туһунан бөлүрүөһү көрдө.

Бу Ыһааһынан Россия сокуонунан олохтоммут биһирдигэ дьомтон полуктааһын полуктааһына улаатыһары өртүгэр уларытыллыбыта.

Суут бу Ыһаах Российскай Федерация уонна Саха Республикатын Конституцияларыгар сөп түбэһитин биллэрэ иһинэ Ыһаах таһаарыллыаһыттан ыла күүһэ суоһунан ааһарга уурда.

СНА.

ОТТОН-МАСТАН ТАРДЫҤАР КЭМНЭ

Биһиги улууспутугар кэлин сылларга үгүс тэриһтэр сабылларга, ыллалларга, оттон сорохтор үлэһиттэрин баста сарбыларга күһэллэбиттэр. Иннээ тыһаан үлэтэ суохтарынан пособие ылааччылар аһаһаһа 50-тан таһыста. Бу сыһынара аһыһаһаһа, элбиһир өртүгэр сыбарыйар. Маннык көстүү аны олох бэйэтин модьуйуутун курдук көстөр.

Ол эрэри иһиллээһини хааччылар лесопункт, дьэ-уот коммунальнай хаһаайыстыба холбоһугун, олох-дьаһах өгөтүнэн хааччылар комбинат курдук тэриһтэр үл-харчы суодуттан долоһуһунара, уларыһыһа таларыһаһа ордук улуус киһини олохтоохторун улаханник дьыһыннарар, долгутар.

Чуонаан, олох-дьаһах өгөтүнэн хааччылар комбинат иһиллээһини үгүс да өгөтүнэн тугу да муһа-тэһэ суох хааччыла аһорбута. Саһаттан-саһа

технологиялары килдэрэрин, производственной саһата тупса турарын, иннэ мөһүмөннээх таас дьэһитин үөрэ-көтө көрөр-бүт. Нэһиллээхтэргэ үгүс-тэригэр филиаллардааҕа. Оройуонга биһир бастаах көрдөрүлээх үлэ коллектива этэ. Оттон комбинат биһир бастакынан государственнай бас биллэһит таһаарыллыбыта. Үлэһипр дьэһэ муниципальнай бас биллэһэ бөрүлээбитэ, государство үбүлээһинэ тохтообута. Онон сүүһүнэн үлэһиттэриттэн улахан анарларга уурайарга күһэллэбитэ. Урукку бэйэлэрин дьэһэлэригэр аралда төһөөн үлэһипр буолбуттара. Электроэнергия, ититин иһан төлөбүрдэри бэйэлэрин санныларыгар ылбыттара. Комбинаты утумнаан, сыччах 30-ча үлэһиттээх «Күннэй» дьэһэ коллективнай предприятиэ буолан хаалбыттара.

— Ордун улахан ороскуоттары кыһыһы ыл-дарты ититингэ уонна электроэнергияга көрсө-

бүт, — дьир директор Д. В. Гуляева. — Туттар матырыһаалларбытын булан биһэр тэриһтэ аны суох, барытын сүүрэн-көтөн, көрдөөн бэйэбит булуна-быт. Буоллар даһаны иннэ-төнөр сыахха 10, бөргэһэ тигитигэр 4, атах таһаһын онгорор сыахха 10 үлэһити тутан олоробут. Нэһиллээһиттэн саһаас хаһан баһарар киирэ турар.

Предприятиэ саһаасчыт матырыһаалынан өһөҥү улахан кыһалчаларын то-эмиз онгорор. Онук саһаас атах таһаһыгар, кыһа, маһаһаһын. Улууспут киһингэ соннорго ордун элбэх эбит. Сыһаалара да һинэн-күүһүнэн дьарыһа-сөбүгэр: таба тыһа этэрбэс 350 тыһ., убаһа тыһа этэрбэс 150 тыһ., дьахтар-заһа саппыһа 100 тыһ., тирин-хром саппыһы 150 тыһ., солкуобайдаахтар. Күндү түүдээхтэн бөргэһэни тиги сыһаата 30—50 тыһ. солк.

— Саһаасчыттары биһиги сыһааларбыт дьулаһыттар. Арай ханнас кэһинэр кэлбэт буолан сорохтор саһаастыһарга туттуналлар, — дьир технолог И. Н.

Петрова. — Хаачыһаһыт мөһтөбө суох. Манна бэйэлэрин идэлэрин бары өртүнэн үчүгэйдик баһылаабыт дьом үлэһитлэр. Үс сүрүн сыахыт таһаһын парикмахеры, венюк онгоруоччу, ку таһаһыһын үлэ-лэтэ сатыһыт. Дьом киһилэр өгөтөрүгэр наадыһы-лара улаханник ааһаргы тийиһилэр.

«Күннэй» предприятиэ саһааһаһыһын бу тыл-дара төһө да иннэ-самык иһиллэр, киһилэр үл-харчы бары уустуктары уһан иһиллээһинэ олус матырыһаалынан өһөҥү улахан кыһалчаларын то-эмиз онгорор. Онук саһаас атах таһаһыгар, кыһа, маһаһаһын. Улууспут киһингэ соннорго ордун элбэх эбит. Сыһаалара да һинэн-күүһүнэн дьарыһа-сөбүгэр: таба тыһа этэрбэс 350 тыһ., убаһа тыһа этэрбэс 150 тыһ., дьахтар-заһа саппыһа 100 тыһ., тирин-хром саппыһы 150 тыһ., солкуобайдаахтар. Күндү түүдээхтэн бөргэһэни тиги сыһаата 30—50 тыһ. солк.

— Саһаасчыттары биһиги сыһааларбыт дьулаһыттар. Арай ханнас кэһинэр кэлбэт буолан сорохтор саһаастыһарга туттуналлар, — дьир технолог И. Н.

Алтынньы күнэ-дьыла

Айма, Чурапчы, Уус-Алдан, Таватта улуустарыгар салтын ийдаһы орто температурата 7—11 ыһааһыс тыһыһа буолуоҕа, ити кэһиттэн кэһэ сыллар орто көрдөрүлээһинтэн 1,5—2 ыһааһыһынан наһаһах.

Бастаһа декадаһа түүһүн 9—14 ыһааһыс тыһыһа, күнүһүн 2 ыһааһыс сыһаастан 3 ыһааһыска тийиһэ, иһаһа декадаһа түүһүн 15—20, күнүһүн 7—12 ыһааһыс тыһыһа, оттон үһүс декадаһа түүһүн 23—28, күнүһүн 10—15 ыһааһыс тыһыһа буолуоҕа. Ыйдаһы орто сөнүү 21—22 мм тэһиһиһэ. Бастаһа декада ортоһуһу, иһаһа декадаһа уонна ий кэһини 5 күнүгэр маһа-лаһа хаардыһа күү-түлэр.

П. СЫРОВАТСКАЯ.

